

Jaarverslag 2016

Jaarverslag 2016

Inhoud

Voorwoord	9
1 Beleid en organisatie	11
1.1 Beleid	11
1.2 Organen van de Taalunie	11
1.3 Algemeen secretariaat	13
1.4 Bedrijfsvoering	13
1.4.1 <i>Personeelsbeleid</i>	13
1.4.2 <i>ICT @ bedrijfsprocessen</i>	13
1.4.3 <i>Financiën</i>	14
1.5 Communicatie	15
2 Taalunie onder de loep	17
2.1 Rapport Adviesgroep Financiële Openheid	17
2.2 Visitatiecommissie	18
3 Taalbeleid	19
3.1 Focus en doelen	19
3.2 Staat van het Nederlands: onderzoek naar de positie van het Nederlands	19
3.3 Meertaligheidsbeleid voor het Nederlands: debat over de positie van het Nederlands	20
3.4 Positionpaper over luistertaal: laagdrempelige meertaligheid in Europa	21
3.5 Overige onderwerpen	21
4 Taalinfrastructuur	23
4.1 Focus en doelen	23
4.2 Werkbezoek Surinaamse delegatie: betere beschrijving Surinaams-Nederlands	23
4.3 Instituut voor de Nederlandse Taal: verbreding werkterreinen	24
4.4 MuZIEum in Nijmegen: kansen scheppen met taal- en spraaktechnologie	25
4.5 Overige onderwerpen	25

5	Taalgebruik	27
5.1	Focus en doelen	27
5.2	Iedereen taalcompetent: overkoepelende visie	27
5.3	Nederlands als taal van wetenschap en hoger onderwijs: notitie met aanbevelingen	28
5.4	Nieuwe formule zomercursus voor NVT-studenten: een maatschappelijke insteek	28
5.5	Colloquium Grenslanden	28
5.6	Overige onderwerpen	29
	Bijlage 1 Samenstelling van de organen van de Taalunie in 2016	31
	Bijlage 2 Publicaties en lezingen van medewerkers	32

Voorwoord

Bestond de Taalunie niet, dan zou ze moeten worden opgericht. Die constatering is te lezen in één van de overigens zeer kritische rapporten die in 2016 zijn verschenen over het functioneren van de Taalunie in de afgelopen jaren. De goede redenen waarom de Taalunie in 1980 werd opgericht, zijn nog onverkort van kracht, stelt het rapport.

Maar 2016 is 1980 niet. De samenleving is in sneltreinvaart veranderd, de wereld is digitaler en mondialer geworden. Taal, onze taal, het Nederlands, is een belangrijke verbindende factor in een steeds diverser wordende samenleving. Mede daarom besloot de Taalunie in 2012 meer dan in het verleden het taalbeleid voor het Nederlands ook vanuit maatschappelijke belangen te gaan bezien. Taal schept immers kansen. Bovendien bleek, na drie decennia lang een karrenvracht aan taken en activiteiten te hebben verzameld, de vraag gerechtvaardigd waarvoor een organisatie als de Taalunie er nu echt is of zou moeten zijn.

Vanaf 2012 heeft de Taalunie sterk ingezet op die verandering. En met succes. De Taalunie krijgt steeds meer vorm als de beleidsorganisatie voor het Nederlands die partijen bij elkaar brengt, kennis deelt en in de nodige ondersteuning voorziet. Helaas hebben de vele veranderingen, en de bezuinigingen die er de voorbije jaren bovenop zijn gekomen, ervoor gezorgd dat de aandacht van de Taalunie nogal op de eigen interne werking was gericht.

En dat kan niet. Het gaat niet om de Taalunie zelf, het gaat om de taal en de samenleving. Bovendien is het verkrijgen en behouden van een goede positie voor het Nederlands niet iets wat de Taalunie alleen kan. Integendeel zelfs; wij kunnen krachten bundelen én vertegenwoordigen, maar het zijn onze partners in het veld die de krachten vormen. We moeten het samen doen. Daar werken wij aan. Dat is een les die uit de voorbije jaren kan worden geleerd.

Dit aandachtspunt neemt niet weg dat de Taalunie ook in 2016 veel tot stand heeft gebracht. Voor het eerst werd er stelselmatig groot onderzoek gedaan naar hoe het Nederlands er nu eigenlijk voor staat.

Een bezoek van een Surinaamse afvaardiging heeft ertoe geleid dat er afspraken zijn gemaakt over een betere beschrijving van het Surinaams-Nederlands.

Het vernieuwde en veelbelovende Instituut voor de Nederlandse Taal is van de grond gekomen. Liefhebbers van Nederlandstalige muziek konden hun hart ophalen aan een eerste Nederlands-Vlaamse hitlijst, de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren kwam met een weloverwogen notitie over het Nederlands als taal van wetenschap en hoger onderwijs en de zomercursus voor buitenlandse studenten Nederlands kreeg een aansprekend nieuw jasje.

De Taalunie heeft veel bereikt in 2016. Ik dank iedereen die daar een bijdrage aan heeft geleverd. De toewijding van zovelen voor het Nederlands is een stevige basis om te blijven bouwen aan een levendige taal. En dat doen we bij voorkeur met elkaar. Daar zetten we vanaf dit jaar nog meer op in dan de voorbije jaren.

Hans Bennis
Algemeen secretaris

Visie en missie Taalunie

Taal schept kansen. De Taalunie stimuleert mensen en maatschappelijke sectoren om het Nederlands optimaal te benutten. Dat doet ze door:

- de betrokken overheden te adviseren over het Nederlands;
- het Nederlands te beschrijven en beschikbaar te stellen;
- het gebruik van het Nederlands in maatschappelijke sectoren te bevorderen;
- gebruikers van het Nederlands binnen en buiten het taalgebied te ondersteunen;
- het Nederlands en de Nederlandstalige cultuur wereldwijd uit te dragen.

Hiervoor ontwikkelt de Taalunie proactief beleid, producten en diensten. Zo blijft het Nederlands een aantrekkelijke en levendige taal, zowel binnen als buiten het taalgebied.

1 Beleid en organisatie

1.1 Beleid

Sinds 1980 zet de Taalunie zich vanuit haar deskundigheid in voor goed taalgebruik en het belang van het Nederlands. Belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen stelden ook andere eisen aan een taalorganisatie als de Taalunie. Om daarop in te spelen formuleerde de Taalunie in 2013 in een nieuw strategisch plan: *Taal schept kansen* en in 2014 het beleidsplan 2015-2020: *De nieuwe Taalunie*. Uitgangspunt: de Taalunie is dé beleidsorganisatie voor de Nederlandse taal. Ze zorgt voor meer-waarde voor en door het Nederlands. De strategische doelstellingen zijn geconcretiseerd in drie beleidsprioriteiten (Taalbeleid, Taalinfrastructuur en Taalgebruik) en zeven inhoudelijke operationele doelstellingen.

De Taalunie is een beleids- en kennisorganisatie. In 2016 heeft de Taalunie expliciet ervoor gekozen dat haar werking hiermee volledig in lijn moet liggen. Concreet betekent dat: een sterke nadruk op beleidsvoorbereiding en –ondersteuning, op visieontwikkeling, op advisering en op het bijeenbrengen van kennis en informatie van en over het Nederlands. Ofwel: minder nadruk op uitvoering van activiteiten. Die dienen te worden uitbesteed, als ze in lijn zijn met het beleid of dat versterken, of zouden moeten worden afgebouwd en stopgezet als ze daarmee niet in lijn zijn. Ook in 2016 zijn duidelijke stappen in die richting gezet, en in 2017 zullen nog verdere stappen volgen.

1.2 Organen van de Taalunie

Comité van Ministers

Het Comité van Ministers kwam in het verslagjaar twee maal bijeen. Het besprak onder meer de rapporten van de Adviesgroep Financiële Openheid en de

visitatiecommissie, stelde de jaarrekening over 2015 en de begroting voor 2017 vast en benoemde leden voor de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren en de nieuwe Raad van Advies van het Instituut voor de Nederlandse Taal. Verder benoemde het Comité van Ministers Hans Bennis met ingang van 1 februari 2017 tot algemeen secretaris van de Taalunie. Het bracht advies uit aan de Nederlandse minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de aanvraag voor erkenning van het Bildts als regionale taal in het kader van het Europees Handvest voor regionale talen en talen van minderheden. Ook stemde het in met een geactualiseerde Technische Handleiding voor de specialistische beschrijving van de regels en voorschriften van de Nederlandse spelling. De integrale besluiten van het Comité van Ministers staan op de website van de Taalunie.

Interparlementaire Commissie

De Interparlementaire Commissie (IPC), die de werking van de Taalunie en de beleidsbeslissingen van het Comité van Ministers controleert, kwam in het verslagjaar één maal bijeen. Onderwerpen die werden besproken waren onder meer de rapporten van de Adviesgroep Financiële Openheid en de visitatiecommissie en de reacties daarop van het Comité van Ministers. Verder wisselden de IPC-leden van gedachten over het toekomstperspectief van het eigen gremium.

Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren

De Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren adviseert het Comité van Ministers over belangrijke inhoudelijke onderwerpen en de hoofdlijnen van het Taaluniebeleid. De Raad vergaderde in 2016 vijf maal. De Raad bracht in september een notitie met aanbevelingen uit over

Nederlands als taal van wetenschap en hoger onderwijs. Deze notitie sloot aan op het in 2015 gepubliceerde adviesrapport *Vaart met taalvaardigheid*. De Raad droeg hiermee bij aan het lopende debat over de rol van het Nederlands aan hogescholen en universiteiten. Ook leverde de Raad een belangrijke inhoudelijke bijdrage aan de visietekst *Iedereen Taalcompetent!* van het Algemeen Secretariaat. Tijdens een werkbezoek aan Suriname haalde de voorzitter van de Raad de banden aan met de Raadscommissie Suriname, de Surinaamse tegenhanger van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren. Ook lichtte de voorzitter in Suriname het werk van de Raad en – breder – de Taalunie toe aan verschillende samenwerkingspartners ter plaatse.

In de vergadering van december nam de Raad afscheid van vijf leden van wie de maximale zittingstermijn verstreken was: voorzitter Reinhild Vandekerckhove, vicevoorzitter Kete Kervezee, Jane Fenoulhet, Frans Meijman en Ronald Soetaert. Tijdens diezelfde vergadering wees de Raad Annette Roeters aan als nieuwe voorzitter en Bart Vandesompele als nieuwe vicevoorzitter met ingang van 1 januari 2017. Het

Comité van Ministers benoemde Els Keytsman, Lenny van Oeveren, Marc Cosyns, Massimiliano Spotti en Ralf Grüttemeier tot nieuwe leden van de Raad, eveneens per 1 januari 2017. In zijn nieuwe samenstelling vertegenwoordigt de Raad verschillende maatschappelijke domeinen waarin het Nederlands een belangrijke rol speelt (onderwijs, wetenschap, cultuur, media, welzijn en zorg, integratie en participatie, economie en innovatie, en de internationale positie van het Nederlands en de neerlandistiek).

Een overzicht van de leden van het Comité van Ministers, de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren en de Interparlementaire Commissie in 2016 vindt u in bijlage 1.

De Raad voor de Nederlands Taal en Letterkunde doet aanbevelingen voor het Nederlands als taal van wetenschap en hoger onderwijs, september 2016.

1.3 Algemeen secretariaat

De Taalunie kent drie inhoudelijke afdelingen, overeenkomstig de beleidsprioriteiten: Taalbeleid, Taalinfrastructuur en Taalgebruik, en twee ondersteunende afdelingen: Communicatie en Bedrijfsvoering (Secretariaat, Financiën, Personeelsbeleid, ICT & Bedrijfsprocessen en juridische aangelegenheden). De afdelingen Taalbeleid en Taalgebruik hebben een eigen afdelingshoofd. De afdeling Taalinfrastructuur wordt waargenomen door deze twee afdelingshoofden. De afdelingen Communicatie en Bedrijfsvoering hebben ook een eigen afdelingshoofd. De afdelingshoofden en de beleidssecretaris voor Nederland en Vlaanderen vormen samen met de algemeen secretaris van de Taalunie het managementteam. Na het vertrek van Geert Joris hebben afdelingshoofden Maya Rispens en Kevin De Coninck van september 2016 tot en met januari 2017 samen de functie van algemeen secretaris waargenomen.

1.4 Bedrijfsvoering

1.4.1 Personeelsbeleid

De reorganisatie van het Algemeen Secretariaat die in 2015 haar beslag kreeg, werkte door in 2016. Zo had deze, en de daarmee gepaard gaande onzekerheden, invloed op het welbevinden van medewerkers. In verschillende bijeenkomsten in het najaar, geïnitieerd door de waarnemend algemeen secretarissen in afstemming met het MT en de Personeelsvertegenwoordiging, is in 2016 geprobeerd daar oplossingen en verbinding voor te vinden. Verder vroeg een correcte afwikkeling van overeenkomsten met medewerkers die de Taalunie hadden of gingen verlaten, de nodige expertise en aandacht.

In 2016 werkte het Algemeen Secretariaat verder aan de ontwikkeling van de nieuwe functies die passen bij een beleidsorganisatie, overeenkomstig het nieuwe functiehuis dat tijdens de reorganisatie gestalte kreeg. Om de onderlinge samenwerking te bevorderen, vond onder meer de training *Feedback geven en ontvangen* plaats. Verder is het contact met de arbodienst geëvalueerd en geïntensiveerd. Tot slot werd een aantal

(arbeidsvoorwaardelijke) regelingen, zoals de verlofregeling en de thuiswerkregeling, in lijn gebracht met nieuwe wettelijke kaders of geïnitieerd.

Op 1 augustus verhuisde de vestiging Brussel van de Taalunie naar het hart van de Europese hoofdstad, in de Leopoldstraat, in het pand van het Vlaams-Nederlandse huis deBuren, naast het Muntplein. Deze locatie is centraal gelegen, de faciliteiten voor medewerkers zijn beter en de locatie nodigt uit tot samenwerking met deBuren en Muntpunt.

Het Algemeen Secretariaat had in 2016 helaas te maken met een aantal langdurig zieken. Voor deze medewerkers is gepaste begeleiding verzorgd, in samenspraak met de arbodienst.

Per 31 december 2016 werkten er in totaal 35 medewerkers op het Algemeen Secretariaat van de Taalunie (30,55 vte) en was er een vacatureruimte van 1,5 vte. Daarnaast waren twee personen bij de Taalunie gedetacheerd. Van de 35 medewerkers waren er 22 vrouw en 13 man, hadden er 10 de Belgische nationaliteit en 25 de Nederlandse.

De leeftijdsopbouw van de medewerkers is als volgt:

Jonger dan 30 jaar	1
30 t/m 39 jaar	6
40 t/m 49 jaar	18
50 t/m 59 jaar	4
60 jaar en ouder	6

1.4.2 ICT & bedrijfsprocessen

In 2016 is de vacature voor een senior medewerker ICT en processen ingevuld. Daardoor kon verder worden gewerkt aan het optimaliseren van de ICT-werkomgeving en de bedrijfsprocessen. In het kader hiervan is medio 2016 gestart met het vereenvoudigen van het huidige applicatielandschap. Hiervoor is eerst een overzicht gemaakt van de diverse besturingssystemen, applicaties, softwareprogramma's en websites van de Taalunie. Vervolgens zijn diverse applicaties en websites afgebouwd om te komen tot een

Organigram

efficiënter en effectiever landschap. Daarnaast zijn SLA-overeenkomsten met leveranciers aangepast. Hiermee wordt tevens een beter inzicht (vooraf) en verantwoording (achteraf) op de IT-uitgaven beoogd en deels ook bereikt. Ook werd een aanvang gemaakt met de ontwikkeling van het digitale kenniscentrum. Dit heeft samen met de bijbehorende website-ontwikkeling prioriteit in 2017.

1.4.3 Financiën

Om duidelijker te maken waaraan de Taalunie haar middelen besteedt, zijn er in 2015 stappen gezet om de financiële processen transparanter en efficiënter te maken. Mede naar aanleiding van het rapport van de Adviesgroep Financiële Openheid zijn deze stappen in 2016 verder gezet en hebben de processen vaste vorm aangenomen.

Regeling Financieel Beheer

Het Comité van Ministers stelde tijdens zijn vergadering van 5 december 2016 de Regeling Financieel Beheer (RFB) opnieuw vast, met enkele wijzigingen, mede op basis van het rapport van de Adviesgroep Financiële Openheid. Tevens zijn de wijzigingen waartoe het Comité van Ministers eerder al had besloten en die, conform artikel 5 van de regeling,

als extra besluiten op de RFB van kracht waren, geïntegreerd in de oorspronkelijke versie uit 2002. De aangepaste regeling maakt duidelijker hoe de Taalunie financieel werkt en past bij het in 2015 in gang gezette traject om de financiële processen transparanter en efficiënter te maken.

Inkomsten en uitgaven

De inkomsten en uitgaven van de Taalunie bedroegen in 2016 € 10.174.795. Door een overstap naar een nieuwe accountant heeft de Jaarrekening 2016 vertraging opgelopen, waardoor de definitieve cijfers niet in deze uitgave zijn opgenomen.

Door de verdere transitie van project- naar beleidsorganisatie is een aantal activiteiten anders of niet meer ingevuld en zijn de hiervoor voorziene middelen vrijgevallen. Daarnaast waren er in 2016 minder uitgaven door de langdurige afwezigheid van enkele medewerkers en de vervanging van de algemeen secretaris door twee afdelingshoofden in het najaar. Hierdoor zijn ook niet alle geplande nieuwe activiteiten uitgevoerd. De uitgaven van de afdeling Bedrijfsvoering namen in 2016 toe, doordat een aantal apparaatskosten nu bij deze afdeling is ondergebracht (bijvoorbeeld opleiding en werving en selectie) en aan extra uitgaven

voor opleidingen, voor de werving en selectie van een nieuwe algemeen secretaris en voor de externe onderzoeken (de reguliere vijfjaarlijkse kwaliteitscontrole op de Taalunie en het onderzoek van de Adviesgroep Financiële Openheid, zie verder hoofdstuk 2). De extra kosten voor deze onderzoeken betroffen de vacatievergoedingen voor de leden van de onderzoekscommissies, onkostenvergoedingen en externe ondersteuning van deze commissies.

1.5 Communicatie

De afdeling Communicatie ondersteunt met communicatie de inhoudelijke afdelingen Taalbeleid, Taalinfrastuctuur en Taalgebruik op het vlak van het realiseren van hun beleidsdoelstellingen. In het afgelopen jaar is ingezet op verdere professionalisering van de communicatie-inzet door een nog betere aansluiting van de afdeling op de inhoudelijke activiteiten van de Taalunie.

De Taalunie kijkt terug op een onstuimige periode waarin onze relatie met een aantal partners bekritiseerd werd. In het AFO-rapport en het visitatierapport werd dit verwoord met onduidelijkheid over de koers, te weinig aansluiting met belanghebbenden, teveel 'ge-toeter' en te weinig concretisering van doelen en doelstellingen (zie verder hoofdstuk 2). De Taalunie is een beleids- en kennisorganisatie. In 2016 is een expliciete keuze gemaakt dat onze werking hiermee volledig in lijn moet liggen. Hierdoor kon communicatie ook steviger focus kiezen en zijn duidelijke stappen gezet om met communicatie de beleidsdoelstellingen te helpen realiseren. Dit heeft tot de volgende resultaten geleid:

- Door vertrek van een medewerker is via de vrijgekomen vacature een nieuwe medewerker aangetrokken die de inhoudelijke afdelingen adviseert over communicatie van (beleids)activiteiten.
- Verbetering van de interne communicatie: toegenomen informatievoorziening en grotere betrokkenheid van medewerkers door een werkgroep Interne Communicatie te formeren.
- Vernieuwing van Taalunie: Bericht: maandelijks online tijdschrift met artikelen over het Nederlands en de Taalunie. Sinds september 2016 verschijnt tevens wekelijks een e-mailnieuwsbrief. Gemiddelde waardering lezers: 8,0. De berichtgeving toont meer diepgang door plaatsing van een hoofdartikel dat aansluit bij een actuele (maatschappelijke) ontwikkeling waar de Taalunie direct of indirect bij betrokken is.
- Versteving van de naamsbekendheid van de Week van het Nederlands. De week heeft tot doel om met zoveel mogelijk organisaties en een diversiteit aan activiteiten te laten zien dat het Nederlands levendig en aantrekkelijk is. Daarmee wordt het belang van het Nederlands onderstreept. In 2016 omvatte de Week van het Nederlands 175 activiteiten. Het concept is in 2016 geëvalueerd. Gestreefd wordt om in 2017 binnen het huidige budget nog meer te bereiken voor het Nederlands. Impact van de activiteiten wordt belangrijker dan het aantal activiteiten.
- Vernieuwing van de homepage van www.taalunie.org, waardoor direct zichtbaar wordt wat de beleidsterreinen zijn van de Taalunie, en het actuele taalnieuws zichtbaarder wordt.
- Professionalisering van het beleid voor sociale media: meer interactie en adequate reacties op vragen. De groei van het aantal volgers zette in 2016 verder door. Op 31 december 2016 telde de Taalunie 7371 volgers op Twitter, een toename van bijna 30% ten opzichte van 2015. De bedrijfspagina op LinkedIn wordt gevolgd door 1867 personen. De Taalunie startte in 2016 ook met een aparte LinkedIn-pagina voor alumni van de zomercursussen; deze telt nu 271 leden.
- Communicatieve ondersteuning van Taaladvies op maat voor jongeren. Op de jongerenwebsite www.taalhelden.org is het onderdeel 'taaladvies' sterk uitgebreid en sluit het qua voorbeelden en tone of voice nog beter aan op de belevingswereld van jongeren. Om jongeren te wijzen op 'taaladvies voor jongeren' is een online game gelanceerd: de taalheldengame. Bijna 1500 jongeren hebben dat spel inmiddels al gespeeld.

De Lage Landenlijst. Pastorale van Ramses Shaffy en Liesbeth List wordt verkozen tot het beste Nederlandstalige lied. Ministers-presidenten Geert Bourgeois en Mark Rutte overhandigen een daarbij horend kunstwerk aan Liesbeth List. Gent, 7 november 2016.

- Met de Lage Landenlijst is een flinke bijdrage geleverd aan één van de doelstellingen van de Taalunie: promotie van de talige cultuur. De Lage Landenlijst was een gezamenlijke radio-uitzending op Radio 1 België en NPO Radio 5 Nederland met de honderd beste Nederlandstalige liedjes. Aantal stemmers: 50.000. De afdeling Communicatie was mede-ondersteuner van de Lage Landenlijst.
- Professionalisering van directe mailing en verzending van nieuwsbrieven waardoor berichtgeving beter wordt afgestemd op de informatiebehoeften bij de diverse doelgroepen
- Er is een eerste aanzet gemaakt voor het in kaart brengen van onze belanghebbenden. Dit wordt gebruikt ter ondersteuning van beleidstrajecten.
- Er is een overkoepelende beleidsdag georganiseerd, waar medewerkers met elkaar van gedachten wisselden over hoe beleidsdoelstellingen kunnen worden verwezenlijkt.

Websites

De Taalunie beheert verschillende websites. Ook in 2016 waren de website met taaladviezen voor een breed publiek van taalgebruikers (taaladvies.net) en de website om de spelling van woorden te raadplegen (woordenlijst.org) de meest bezochte websites. Taaladvies.net werd bijna 12 miljoen keer geraadpleegd, de [woordenlijst](http://woordenlijst.org) vijf en een half miljoen keer. Woordenlijst.org werd bovendien genomineerd voor de Nederlandse onderscheiding website van het jaar in de categorie Educatie en Opleiding.

In het algemeen werden de websites van de Taalunie iets minder vaak bezocht dan in 2015. De jongerenwebsite taalhelden.org en het online tijdschrift taaluniebericht.org, die toegespitst zijn op specifiekere doelgroepen, trokken wel aanzienlijk meer bezoekers en werden vaker geraadpleegd dan in 2015.

2 Taalunie onder de loep

In 2016 vond de reguliere vijfjaarlijkse kwaliteitscontrole op de Taalunie plaats. Belanghebbenden werden daarvoor bevestigd en de Taalunie stelde een zelfevaluatie op die werd getoetst door een externe visitatiecommissie. De visitatiecommissie leverde haar rapport in juni 2016 op. Eerder, eind maart, verscheen een rapport van een financiële werkgroep, de Adviesgroep Financiële Openheid, over de vraag of de bezuinigingen van de Taalunie op de internationale neerlandistiek evenredig waren geweest in verhouding tot andere bezuinigingsposten.

2.1 Rapport Adviesgroep Financiële Openheid

Op verzoek van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek stelde het Comité van Ministers in 2015 een Adviesgroep Financiële Openheid (AFO) in, die moest bezien of de bezuinigingen op het onderwijs Nederlands als Vreemde Taal in het buitenland en de internationale neerlandistiek verhoudingsgewijs redelijk waren geweest.

In 2016 bood deze adviesgroep zijn eindrapport aan het Comité van Ministers. Het rapport concludeerde dat er in de periode tot 2015 geen sprake is geweest van een onevenredige bezuiniging op de uitgaven van de Taalunie aan de internationale neerlandistiek.

De Adviesgroep sprak wel zijn zorgen uit over het toenemend beslag dat de apparaatskosten (materiële en personeelskosten) zouden kunnen gaan leggen op het totaal beschikbare budget van de Taalunie. De Adviesgroep pleitte mede daarom voor een heroriëntatie van de Taalunie op haar kerntaken volgens het verdrag. Verder wees de Adviesgroep op het belang

van zorgvuldige communicatie met die organisaties die financieel sterk van de Taalunie afhankelijk waren.

Het Comité van Ministers formuleerde een beleidsreactie op het rapport. Het bedankte de Adviesgroep voor het vele en gedegen werk en gaf aan dat het achter de uitwerking van de bezuinigingen en de veranderingen in de werkwijze van de Taalunie stond. Het noemde het positief dat de commissie constateerde dat er geen sprake is van een onevenredige percentuele daling van het budget voor de internationale neerlandistiek.

Verder reageerde het Comité van Ministers positief op de aanbevelingen. Het onderschreef het belang van verbetering en versterking van de communicatie met het veld en vroeg de algemeen secretaris de in het rapport genoemde aanbevelingen over de financiële rapportering zo snel mogelijk uit te voeren.

Het Comité van Ministers was verder van mening dat de huidige werking van de Taalunie wel degelijk voortvloeit en terug te voeren is op de bepalingen uit het verdrag. Het heeft daarom aan de algemeen secretaris gevraagd om de link tussen het verdrag en het nieuwe beleidsplan naar buiten toe te verduidelijken. Daarnaast vroeg het aan de algemeen secretaris een manier te ontwikkelen om zichtbaar te maken in welke mate de personeelskosten werkelijke 'overhead' zijn en welke kosten direct bijdragen aan de inhoud. Hij kreeg de opdracht om voorstellen te doen om de apparaatskosten (zijnde de materiële kosten en de personeelskosten) niet te laten stijgen ten opzichte van 2016 en met ingang van 2017 te beheersen.

2.2 Visitatiecommissie

De visitatiecommissie constateerde dat er sinds de vorige visitatie (in 2011) veel was veranderd bij de Taalunie: 'Er zijn tal van veranderingen in gang gezet om processen en werkmethoden te vernieuwen.' Zij vond dat de organisatie heel hard heeft gewerkt om zichzelf te veranderen en te vernieuwen, maar dat daarbij de binding met de buitenwereld op de achtergrond was geraakt en dat het leek alsof het Algemeen Secretariaat steeds meer naar binnen gericht was geraakt.

De commissie stelde verder vast dat het bij het Algemeen Secretariaat leek te ontbreken aan urgentie, daadkracht en prioritering. De tijd voor actie, oplossingen of afronding ontbrak. Het 'gedoe' rond de Taalunie heeft veel ruis veroorzaakt, mede door een niet-adequate communicatie. Ook gaf de commissie aan dat er onduidelijkheid bestond over de verschillende rollen en taken van de Taalunie, zowel op metaniveau ('de Taalunie als som der delen'), als op het niveau van het Algemeen Secretariaat. Dat nam niet weg dat de commissie veel waardering tegenkwam voor de kennis en expertise van de medewerkers van de Taalunie: 'het bestaansrecht en het belang van de beleidsorganisatie staan buiten kijf.'

Het viel de visitatiecommissie op dat de Taalunie volop kansen zag voor nieuw te bestrijken werkvelden (zoals bedrijfsleven en vluchtelingen), maar weinig aandacht leek te hebben voor de traditionele relaties met Suriname en de (voormalige) Nederlandse Antillen. En hoewel de afspraak was dat het Algemeen Secretariaat geen uitvoerende taken zou doen, de financierings- en samenwerkingsrol soms toch heel dicht tegen de uitvoering aan zat.

De belangrijkste aanbeveling van de visitatiecommissie was om de vertrouwensbreuken te herstellen. Ook beval de commissie aan doelstellingen meer te operationaliseren, de luiken open te zetten en in de communicatie niet alleen te zenden, maar ook te luisteren en de rol en taken van de Taalunie aan de buitenwereld eenduidig uit te leggen.

Het Comité van Ministers sprak zijn waardering uit voor het rapport. Het gaf aan dat het rapport aanbevelingen formuleerde voor de volgende fase van vernieuwing van de Taalunie en contouren schetste voor die nieuwe fase. Het Comité van Ministers vatte die contouren samen in de woorden communicatie, transparantie, dienstbaarheid en soberheid: 'De communicatie, intern en extern, moet verbeterd worden, de transparantie van de financiën, maar ook de inhoudelijke aanpak van de Taalunie, moet beter. De Taalunie moet dienstbaar zijn aan de overheden in Nederland en Vlaanderen én aan haar werkveld. En ten slotte betekent de nieuwe financiële situatie dat de Taalunie, en ook het algemeen secretariaat van de Taalunie, sober met de beschikbare middelen moet omgaan.'

In goed overleg met algemeen secretaris Geert Joris kwam het Comité van Ministers tot de conclusie dat die nieuwe fase ook om een nieuwe algemeen secretaris vroeg. Het Comité van Ministers gaf aan Geert Joris dankbaar te zijn voor het vele werk dat hij sinds 2013 heeft gedaan. Om in de volgende jaren de ingezette verandering verder te zetten en de relatie met het veld te versterken, werd gezocht naar een nieuwe algemeen secretaris. Begin december maakte het Comité van Ministers bekend Hans Bennis tot algemeen secretaris van de Taalunie te benoemen met ingang van 1 februari 2017. Hij kreeg onder meer de opdracht een plan te maken voor de beheersing van de kosten van het Algemeen Secretariaat.

De aanbevelingen van de visitatiecommissie en de Adviesgroep Financiële Openheid worden in 2017 verder opgevolgd.

3 Taalbeleid

3.1 Focus en doelen

De Taalunie kent twee overkoepelende doelstellingen in de beleidsprioriteit Taalbeleid:

- 1 investeren in bestaande en nieuwe samenwerkingsverbanden;
- 2 delen van bestaande en nieuwe kennis.

Via de Taalunie voeren Nederland, Vlaanderen (België), Suriname en hun overige partners een beleid voor het Nederlands dat erop is gericht meerwaarde te creëren voor mens en maatschappij. Belangrijk hierbij is het bij elkaar brengen van zowel partijen als kennis op het gebied van taal. Door krachten te bundelen, kan voor het Nederlands een effectiever beleid worden gevoerd dat ook op een groter draagvlak kan rekenen. De Taalunie heeft hierin een coördinerende rol, zowel

binnen als buiten het taalgebied, met bijzondere aandacht voor de samenwerking binnen de Europese Unie. In 2016 heeft de Taalunie verschillende maatschappelijke thema's geëvalueerd, waarmee zij in 2017 verder gaat, met name met taal en werk.

3.2 Staat van het Nederlands: onderzoek naar de positie van het Nederlands

In 2016 zijn de eerste gedeeltelijke resultaten van de Staat van het Nederlands voor het bedrijfsleven opgeleverd. Hieruit blijkt dat het Nederlands in Nederland en Vlaanderen veruit de voornaamste voertaal is op de werkvloer en in klantencontacten. In 2017 komen de eerste volledige resultaten beschikbaar; deze omvatten ook de domeinen onderwijs, cultuur,

Nederlands is nog steeds de voornaamste voertaal op de werkvloer in het bedrijfsleven. De Staat van het Nederlands, oktober 2016.

media, wetenschap en sociaal verkeer. Het is voor het eerst dat de positie van het Nederlands zo omvangrijk en gedetailleerd in kaart wordt gebracht.

Het in kaart brengen van de taalkeuzes van mensen in Nederland en Vlaanderen biedt inzichten en reikt handvatten voor diverse maatschappelijke vraagstukken en uitdagingen en vormt een belangrijke basis voor beleidsontwikkeling door de Taalunie. Via dit tweemaaljaarlijks terugkerend onderzoek kunnen tendensen worden vastgesteld en kan er beleidsmatig worden ingespeeld op ontwikkelingen.

Het onderzoek naar de Staat van het Nederlands wordt uitgevoerd door het Meertens Instituut en de Universiteit Gent. In 2017 worden de eerste volledige resultaten bekendgemaakt, ook bij een breder in taal geïnteresseerd publiek. Hiervoor zal worden samengewerkt met Uitgeverij Lannoo en de website die rond de *Grote Atlas van de Nederlandse taal in Vlaanderen en Nederland* wordt gebouwd.

3.3 Meertaligheidsbeleid voor het Nederlands: debat over de positie van het Nederlands

In 2016 is de Taalunie begonnen met de ontwikkeling van een meertaligheidsbeleid voor het Nederlands om een antwoord te bieden op de vraag hoe het Nederlands in diverse maatschappelijke domeinen op een positieve manier tussen tal van andere talen kan worden gepositioneerd. Hiervoor organiseert de Taalunie voortaan jaarlijks een meertaligheidsdebat op de Europese Dag van de Talen in Brussel en tijdens het DRONGO talenfestival in Utrecht. In 2016 is gedebatteerd over meertaligheid in het onderwijs en is samen met partijen als EP-Nuffic en EPOS aan een inspiratietekst gewerkt. In 2017 zal het debat over meertaligheid op de arbeidsmarkt gaan en ook op basis hiervan zal naar een inspiratietekst worden toegewerkt. De inspiratieteksten die voortvloeien uit de debatten, zullen samen de basis gaan vormen voor een algemeen meertaligheidsbeleid voor het Nederlands in diverse domeinen.

De positie van het Nederlands tussen andere talen is het onderwerp van de meertaligheidsdebatten. Brussel, 26 september 2016 en Utrecht, 30 september 2016.

3.3 Positionpaper over luistertaal: laagdrempelige meertaligheid in Europa

Luistertaal is een vorm van meertalige communicatie waarin personen met verschillende talige achtergronden hun eigen taal actief blijven spreken, maar elkaar toch kunnen verstaan omdat ze elkaars taal voldoende passief beheersen. Een officiële erkenning van luistertaal als communicatieve vaardigheid kan Europese burgers helpen gemakkelijker in andere landen te gaan werken, kan studenten helpen gemakkelijker in andere landen te gaan studeren en kan nieuwkomers helpen sneller te integreren. Door luistertaal te bevorderen, wordt meertaligheid in Europa niet gereduceerd tot het spreken en leren van Engels naast de eigen nationale taal alleen en wordt meertaligheid op een laagdrempelige manier bevorderd. Dat komt ook de positie van het Nederlands ten goede. Om deze redenen heeft de Taalunie in 2016 samen met de Universiteit Utrecht en diverse andere universiteiten uit Nederland en Vlaanderen een positionpaper over luistertaal geschreven, met name om het toe te laten voegen aan de nieuwe Vaardighedenagenda van de Europese Commissie. De aandacht voor luistertaal volgt uit een aanbeveling van het Taalcongres in het Vlaams Parlement eind 2015, om laagdrempelige manieren van meertaligheid in Europa te stimuleren. Meerdere partijen hebben het positionpaper inmiddels onderschreven op de website van de Taalunie en partijen als SLO in Nederland en Samenlevingsopbouw Vlaanderen zijn erdoor geïnteresseerd geraakt om met luistertaal verder aan de slag te gaan.

Het streven is om in 2017 de ad-hoccoalitie rond luistertaal uit te breiden met partijen in de grensregio's in Noord-Frankrijk, Wallonië en Duitsland, en luistertaal en de specifieke vaardigheden die ervoor nodig zijn, nader te laten beschrijven en toe te voegen aan het Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen van de Raad van Europa.

3.4 Overige onderwerpen

Advies over het Bildts

Op verzoek van de Nederlandse minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft de Taalunie geadviseerd over het verzoek van de gemeente het Bildt om het Bildts toe te voegen aan de lijst van beschermde talen in het *Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden* van de Raad van Europa. De Taalunie ziet en waardeert de bijzondere taalkundige positie van het Bildts in het Nederlandse talenlandschap, maar heeft de minister geadviseerd het niet aan de genoemde lijst toe te voegen, met name omdat het niet als een aparte taal maar als een gemengde variëteit van het Nederlands en het Fries wordt beschouwd. In 2017 wil de Taalunie samen met de provincie Fryslân, de Fryske Akademy en diverse andere partijen bekijken hoe gemengde variëteiten van het Nederlands en het Fries in de toekomst gerichter kunnen worden ondersteund.

Onderwijsinventarisatie Caribisch gebied

In opdracht van het Nederlandse Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft de Taalunie een inventarisatie laten maken van het aanbod en de behoeften van het Nederlands als Vreemde Taal in het Caribisch gebied: NVT Overzee. De inventarisatie werd uitgevoerd door Marjan Visser-Lemstra uit Sint Maarten. De bevindingen uit het onderzoek werden gepresenteerd op een werkbijeenkomst met onder meer beleidsvertegenwoordigers, NVT-deskundigen en beslissers van scholen, op 23 november op Aruba. De aanbevelingen werden vervolgens gepresenteerd tijdens het Vierlandenoverleg, van Nederland, Aruba, Sint Maarten en Curaçao, op 25 november 2016. Het rapport bevat veel aanbevelingen om het onderwijs van NVT in het gebied te ondersteunen. Er is veel behoefte aan eilandbrede netwerken waar kennis, expertise en ideeën uitgewisseld kunnen worden op het gebied van materiaal, professionalisering en beleid. In overleg met alle betrokken eilanden worden nu plannen gemaakt om hiermee aan de slag te gaan.

Samenwerking met Zuid-Afrika

De Taalunie werkt op diverse manieren samen met Zuid-Afrika, vanwege de linguïstische verwantschap tussen het Nederlands en het Afrikaans en met het oog op meertaligheid. In 2016 heeft de Taalunie samen met de Zuid-Afrikaanse overheid een symposium in Johannesburg georganiseerd met als doel de infrastructurele samenwerking te evalueren en te herzien.

4 Taalinfrastructuur

4.1 Focus en doelen

De Taalunie kent drie overkoepelende doelstellingen in de beleidsprioriteit Taalinfrastructuur:

- 1 volledige beschrijving van het Nederlands;
- 2 optimale benutting door doelgroepen en sectoren;
- 3 talige ondersteuning van doelgroepen en sectoren.

Spelling, uitspraak, woordenschat en grammatica vormen de basis van onze taal. Informatie en advies hierover maakt de Taalunie gratis digitaal beschikbaar. De Taalunie investeert in het nog beter toegankelijk maken van deze informatie. Dat doet ze bijvoorbeeld door in te zetten op taaladvies op maat voor jongeren, advies over begrijpelijke taal voor overheden en ondersteuning van het bedrijfsleven met technische termenlijsten. De Taalunie investeert ook in het samenbrengen van bronnen en basismaterialen voor de wetenschap en diverse maatschappelijke sectoren. Zo kunnen taalbestanden worden ingezet voor toepassingen die werken met taal- en spraaktechnologie.

4.2 Werkbezoek Surinaamse delegatie: betere beschrijving Surinaams-Nederlands

Het is voor het gebruik en de status van het Surinaams-Nederlands van belang dat het beter wordt beschreven. Er is veel taalmateriaal nodig om het Surinaams-Nederlands te kunnen beschrijven. Voor Suriname is het niet alleen wenselijk dat er Surinaams-Nederlandse woorden in de officiële spelling worden opgenomen, maar ook dat bijvoorbeeld de grammatica, de terminologie en de gesproken taal goed worden beschreven. Daarmee kunnen er op termijn ook betere hulpmiddelen komen voor Surinaamse taalprofessionals. Daarom organiseerde de Taalunie in

2016 een uitgebreid werkbezoek voor een Surinaamse delegatie in Nederland en Vlaanderen. Doel was om de delegatie kennis te laten maken met de mogelijkheden om het Nederlands te beschrijven en om te stimuleren dat Surinaamse instellingen hun taalmateriaal, waaronder gesproken en geschreven media, verslagen van de Nationale Assemblée (het parlement) en publicaties van de overheid, ter beschikking stellen aan het Instituut voor de Nederlandse Taal.

Het resultaat van dit werkbezoek is dat men in Suriname probeert structureel meer geschreven en gesproken Surinaams-Nederlands aan te leveren aan het Instituut voor de Nederlandse Taal. Die toezegging deed de Surinaamse delegatie na het werkbezoek aan onder meer het Instituut, de Taaltelefoon, het Vlaams Parlement en de Nederlandse Tweede Kamer. Onder regie van de Raadscommissie Suriname wordt nu een stappenplan ontwikkeld voor de opname van het Surinaams Nederlands in de taalinfrastructuur en de verwachting is dat deze in 2017 met een verder plan van aanpak komt. Naast dit perspectief voor de lange termijn, leverde het bezoek ook enkele meer directe resultaten op. Het vertaalbureau CRITI bood bijvoorbeeld aan vragen die in Nederland en Vlaanderen over het Surinaams-Nederlands worden gesteld, binnen vierentwintig uur te beantwoorden.

De Surinaamse delegatie bestond uit taalkundigen, vertegenwoordigers van de overheid en professionele taalgebruikers uit de media en het middenveld. Zij keken terug op een zeer waardevol bezoek: 'Het was geweldig. We hebben met eigen ogen kunnen aanschouwen hoe mooi het is dat je onderzoek naar je eigen taal kunt doen en wat daarvan de mogelijkheden

Een delegatie uit Suriname bezoekt het Vlaams Parlement in het kader van de verkenning van de mogelijkheden om het Surinaams-Nederlands beter te beschrijven. Brussel, 15 september 2016.

zijn. Dat willen we voor het Surinaams-Nederlands ook', luidde de gedeelde conclusie. De Surinaamse ambassade in Den Haag draagt de plannen alvast een warm hart toe en gaf aan aan alle vormen van samenwerking die de ontwikkeling van het Surinaams-Nederlands ten goede komen, te willen meewerken.

4.3 Instituut voor de Nederlandse Taal: verbreding werkterreinen

In lijn met de opdracht van het Comité van Ministers om de Taalunie volledig in te richten als beleidsorganisatie, heeft het Algemeen Secretariaat zijn uitvoerende taken op de terreinen van spelling, terminologie, taal- en spraaktechnologie en vertaalwoordschat grotendeels overgedragen aan het Instituut voor de Nederlandse Taal, de opvolger van het voormalige Instituut voor Nederlandse Lexicologie (INL). Als INL richtte het instituut zich vroeger enkel op lexicografie, het beschrijven van de Nederlandse woordschat, en het maken van lexicografische producten, zoals woordenboeken. Nu richt het instituut

zich voortaan op alle aspecten van de taal en kan het dus ook worden ingeschakeld voor uitvoerende taken op andere taalkundige terreinen. Met het instituut zijn intussen ook al nadere afspraken gemaakt over samenwerking op het vlak van grammatica, met name voor de actualisering van de *Algemeen Nederlandse Spraakkunst (ANS)* en de technische borging en beschikbaarstelling ervan op langere termijn.

De Taalunie heeft ook het Steunpunt Nederlandstalige Terminologie overgedragen aan het nieuwe instituut. De veldvereniging NL-Term ondersteunt het instituut bij de uitbouw van de kennis en expertise.

In 2017 wil de Taalunie samen met het Instituut voor de Nederlandse Taal een nieuw plan maken voor de maatschappelijke benutting van taal- en spraaktechnologie, in navolging van een aanbeveling uit het Taalcongres in het Vlaams Parlement eind 2015 en in samenhang met het nieuwe meerjarenbeleidsplan van het vernieuwde instituut zelf. Ook wil de Taalunie

samen met het instituut bekijken hoe de Vlaamse aansluiting op het Europese taalinfrastructurale netwerk CLARIN-ERIC verder kan worden verzekerd.

4.4 MuZIEum in Nijmegen: kansen scheppen met taal- en spraaktechnologie

In 2016 heeft de Taalunie in samenwerking met het MuZIEum in Nijmegen, de Nederlandse Organisatie voor Taal- en Spraaktechnologie (NOTaS) en diverse bedrijven voor taal- en spraaktechnologie, waaronder ook een Vlaams bedrijf, een nieuwe totaalbeleving gerealiseerd. Bezoekers van het muZIEum krijgen op toegankelijke en interactieve wijze inzicht in hoe moderne taal- en spraaktechnologie (TST) voor het Nederlands het leven van mensen met een visuele beperking vergemakkelijkt en daarmee hun deelname aan de maatschappij vergroot. Bedrijven kunnen bijvoorbeeld ervaren hoe een werkplek eenvoudig is in te richten voor medewerkers met een visuele beperking. Het project wil hiermee een stimulans geven aan de arbeidsparticipatie en werkgelegenheid van blinden en slechtzienden.

Op deze manier laat de Taalunie zien dat het Nederlands nog beter kan worden benut door doelgroepen die extra aandacht verdienen. In 2017 gaat de Taalunie verder aan de slag met het thema taal en toegang, ook voor doven en slechthorenden, en gaat zij actief op zoek naar nieuwe aansprekende activiteiten om met en voor het Nederlands meerwaarde te creëren.

4.5 Overige onderwerpen

Start Netwerk Begrijpelijke Overheid

In november vond in Utrecht de startbijeenkomst plaats van het Netwerk Begrijpelijke Overheid. Dat is in het leven geroepen om begrijpelijke taal duurzaam onder de aandacht te brengen van de overheid. Het netwerk vloeit voort uit een samenwerkingstraject van het Nederlandse Ministerie van Binnenlandse Zaken en de Taalunie. Tijdens de startbijeenkomst kwamen tal van voorbeelden van en aandachtspunten voor begrijpelijke overheidstaal aan de orde. Aan het einde van de bijeenkomst ontvingen ambtenaren uit Den Bosch de Gouden Veer voor de beste overheidsbrief in Nederland.

Het netwerk wil bevorderen dat overheidsinstellingen in Nederland en België samenwerken rond begrijpelijke taal: informatie en ervaringen uitwisselen, modellen en instructies delen, gezamenlijk acties en beleid uitwerken, met name rond bewustmaking van meer overheidsinstellingen en van de publieke opinie in het algemeen. Die samenwerking krijgt nu onder meer al gestalte via een digitaal contactforum.

Het publiek geeft tijdens de startbijeenkomst via een mobiele enquête zijn visie op wat het Netwerk Begrijpelijke Overheid zou moeten doen. Utrecht, 10 november 2016.

Grammaticaproject

Sinds 2015 loopt een meerjarig project rond de actualisering van de (digitale) Algemene Nederlandse Spraakkunst (ANS). Het project wordt uitgevoerd door vier universitaire centra: de Radboud Universiteit Nijmegen, de Universiteit Leiden, de Universiteit Gent en de Katholieke Universiteit Leuven. In het najaar van 2016 is het Instituut voor de Nederlandse Taal als vijfde uitvoerende partner toegetreden.

In 2016 is begonnen met de inhoudelijke herziening van de grammaticale beschrijving. Daartoe zijn in Leiden en Gent vier redacteuren aangetrokken. Nog in 2016 is veel aandacht gegaan naar de ontwikkeling van een geschikte beheer- en redactieomgeving, waarvoor aangesloten wordt bij het Taalportaal, de wetenschappelijke website met grammaticale informatie over het Nederlands, het Fries en het Afrikaans. (zie: www.taalportaal.org). De ANS-bestanden worden nu naar een nieuw format geconverteerd.

De ANS richt zich in de eerste plaats op een breed, niet-wetenschappelijk publiek zoals tekstschrijvers, redacteurs, leerkrachten en studenten. De herziening zal recht doen aan taalveranderingen sinds de editie 1997 en aan de veranderende opvattingen over taal en taalwetenschap. De digitale ontsluiting zal gebruik maken van de nieuwste inzichten en mogelijkheden.

Onderzoek taaladvies.net

In 2016 heeft een gebruikersonderzoek plaatsgevonden onder bezoekers van de website taaladvies.net over hoe zij de site gebruiken en welke mogelijkheden er zijn om de site te verbeteren. De uitkomsten worden gebruikt om de site door te ontwikkelen.

Standpunt begrijpelijke rechtstaal

Naar aanleiding van het colloquium over *Begrijpelijke Rechtstaal* van de KU Leuven op 20 mei 2016 formuleerde de Taalunie een standpunt over begrijpelijke rechtstaal. Om begrijpelijke taal voor de burger en vaktaal binnen het rechtssysteem met elkaar te verzoenen en elkaar te laten versterken, dienen twee keer twee zaken van elkaar te worden onderscheiden: onvermijdelijke complexiteit van het vakgebied versus vermijdelijke complexiteit in taalgebruik en gerechtvaardigde rechtsterminologie versus onnodig vakjargon. Omdat een goede terminologie zaken juist kan verhelderen ook als ze in de werkelijkheid complex zijn, hoeven correctheid en begrijpelijkheid elkaar niet uit te sluiten en is begrijpelijke rechtstaal mogelijk.

DBNL

De Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL) is een digitale collectie van teksten die behoren tot de Nederlandse letterkunde, taalkunde en cultuurgeschiedenis van de vroegste tijd tot heden. De collectie representeert het hele Nederlandse taalgebied en komt tot stand door een samenwerking tussen de Taalunie, de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag. De website wordt jaarlijks zo'n vier miljoen keer geraadpleegd. De Commissie DBNL houdt toezicht op het beheer en de verdere uitbouw van de DBNL. In de Commissie DBNL

zijn de Taalunie, de Koninklijke Bibliotheek en de Vlaamse Erfgoedbibliotheek vertegenwoordigd.

Bijzondere momenten in 2016

- Op 21 maart werd de opgefriste website gelanceerd.
- Op 15 april werd het *Calendarium* gelanceerd.
- Op 21 april kwam in Den Haag de Pool van deskundigen voor het eerst bijeen; tijdens de bijeenkomst zijn suggesties gedaan voor selectie, doorontwikkeling en afstemming op zowel de korte als de lange termijn.
- Per 1 november is een nieuwe Dienstcoördinator aangesteld.
- Op 7 december is er in Antwerpen een brainstormsessie gehouden met stakeholders met het oog op het volgende meerjarenplan, ingaande 2018.

Productie

In 2016 kwamen wederom veel tijdschriften uit Vlaanderen en Nederland beschikbaar (*Dietsche Warande*, *Gulden Passer*, *Biekorf*, *Taal en Tongval*, *De nieuwe stem*, *Neerlandica extra muros* enz.) Verdere belangrijke toevoegingen waren werken van Arthur van Schendel, Albert Helman, Stijn Streuvels, Willem de Merode, Herman Heijermans, Albert Verwey en vele anderen. Het totaal aantal titels bedroeg 741. Aan het Algemeen Letterkundig Lexicon werden 235 termen toegevoegd. Verslaglegging vond plaats in de maandelijkse Nieuwsbrief.

5 Taalgebruik

5.1 Focus en doelen

De Taalunie kent twee overkoepelende doelstellingen in de beleidsprioriteit Taalgebruik:

- 1 bijdragen aan kwaliteitsvol onderwijs Nederlands;
- 2 promotie taal en talige cultuur.

De Taalunie beschikt over unieke kennis over het onderwijs Nederlands in alle vormen: aan kinderen en volwassenen, als eerste, tweede of vreemde taal, in het taalgebied en daarbuiten. Voor het onderwijs Nederlands wil de Taalunie als denktank fungeren met als doel bijdragen aan kwaliteitsvol onderwijs.

Voor het Nederlands als Vreemde Taal blijft de Taalunie een bijzondere rol spelen: ze is het belangrijkste loket voor dit veld. De Taalunie ondersteunt docenten in het buitenland met nascholing, aantrekkelijk onderwijsmateriaal en digitale leermiddelen en -omgevingen. Ook investeert ze in docentenplatforms en

stimuleert ze uitwisseling van kennis en samenwerking. Tot slot heeft de Taalunie ook een belangrijke rol in het promoten van het taalgebied en de Nederlandse taal, binnen en buiten het taalgebied.

5.2 Iedereen taalcompetent: overkoepelende visie

Op 25 januari 2017 werd de visietekst *Iedereen taalcompetent!* aangeboden aan het Comité van Ministers van de Taalunie. De tekst gaat in op de vraag hoe het onderwijs Nederlands eruit zou moeten zien om maximaal in te kunnen spelen op de uitdagingen die de 21ste-eeuwse samenleving aan ons stelt. In de visietekst wordt een boeiend, ambitieus en eigentijds onderwijs Nederlands bepleit waarin werken aan de ontwikkeling van taalcompetentie centraal staat. Een onderwijs Nederlands dus, waarin aandacht is voor én kennis van/over het Nederlands en de Nederlandstalige

Iedereen taalcompetent. In januari 2017 wordt de visietekst gepresenteerd over hoe het onderwijs Nederlands eruit zou moeten zien in de 21ste eeuw. De tekst is in 2016 voorbereid.

cultuur én voor vaardigheden in het Nederlands én voor het ontwikkelen van een positieve houding ten opzichte van taal in het algemeen en het Nederlands in het bijzonder.

De Taalunie deed hiervoor in 2016 een uitgebreide literatuurstudie, praatte met beleid, praktijk en jongeren en verenigde een groot aantal partijen uit Nederland en Vlaanderen rond dit thema. De tekst wil een samenhangend en overkoepelend kader bieden waarbinnen (toekomstige) adviezen van het Algemeen Secretariaat over onderwijs Nederlands en taalbeleid in het leerplichtonderwijs gepositioneerd kunnen worden en een bron van inspiratie zijn voor eenieder die betrokken is bij de vernieuwing van het curriculum voor Nederlands in Vlaanderen en Nederland.

5.3 Nederlands als taal van wetenschap en hoger onderwijs: notitie met aanbevelingen

De afgelopen jaren heeft het Engels een stevige positie verworven in wetenschap en hoger onderwijs. Wetenschappers kiezen steeds vaker voor het Engels om over kennis en inzichten uit hun onderzoek te communiceren en te publiceren. En in toenemende mate worden ook opleidingen in het hoger onderwijs in het Engels aangeboden. De Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren kijkt kritisch naar die ontwikkelingen.

Om het debat erover te voeren, publiceerde de Raad in 2016 de notitie *Nederlands als taal van wetenschap en hoger onderwijs*. Daarin bepleit de Raad een sterke positie van het Nederlands in onderzoek en hoger onderwijs, naast het Engels en andere talen. Volgens de Raad ontstaan hierdoor de beste kansen om de maatschappelijke belangen die samengaan met onderwijs en onderzoek te kunnen blijven garanderen, zonder dat dat ten koste gaat van het belang van internationalisering (en vice versa).

In Nederland voert een commissie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) een verkenning uit naar taalbeleid in het hoger onderwijs. In Vlaanderen buigt de Vlaamse

Onderwijsraad (VLOR) zich over het evenwicht tussen het Nederlands als primaire onderwijstaal en anderstalig aanbod in het hoger onderwijs. De notitie van de Raad is in beide verkenningen meegenomen.

5.4 Nieuwe formule zomercursus voor NVT-studenten: een maatschappelijke insteek

Het Universitair Centrum voor Talenonderwijs (UCT) van de Universiteit Gent heeft in 2016 de Taalunie Zomercursus Nederlands georganiseerd voor 120 studenten Nederlands in het buitenland. Het deed dat met een nieuwe formule die nog meer aansluit op de behoeften van de studenten. Studenten volgen de zomercursus niet alleen meer om hun taalvaardigheid te verbeteren en cultuur op te snuiven; er is een maatschappelijke insteek bijgekomen. Taal, cultuur en beroep zijn stevig ingebed in de leerlijn. Interculturele communicatie is een rode draad in deze zomercursus. De deelnemers moeten verschillende werelden leren kennen, met eigen ogen zien waarin de bedrijfscultuur in Vlaanderen en Nederland verschilt van die in hun eigen land. Een stage maakt nu deel uit van de cursus; de cursisten gingen bij 43 bedrijven en organisaties aan de slag waaronder het Havenbedrijf Gent en de redactie van NRC Handelsblad. Een vernieuwing was ook een uitgebreid, digitaal voortraject dat het UCT van de UGent samen met het Tilburg University Language Center ontwikkeld heeft.

De selectie van de nieuwe uitvoerder verliep via een openbare aanbestedingsprocedure, waarbij onafhankelijke deskundigen hun oordeel hebben gegeven. De zomercursus die de Taalunie jarenlang zelf organiseerde, heeft daarmee een vervolg gekregen. Op basis van het evaluatietraject wordt het concept van de zomercursus in 2017 verder aangescherpt en versterkt.

5.5 Colloquium Grenslanden

Vijftien jaar na het colloquium 'Nederlands in de grensgebieden' organiseerde de Taalunie op 18 en 19 november 2016 een vervolg in Luik. Sinds 2001 waren er veel initiatieven en activiteiten ontwikkeld om het onderwijs Nederlands in de buurlanden te ondersteunen. Ook was, dankzij het Europees

Samenwerken aan het onderwijs Nederlands in de buurlanden. Colloquium 'Nederlands in de grensgebieden'. Luik, 18 en 19 november 2016.

Referentiekader, de vreemdetaaldidactiek geëvolueerd. Tijdens het colloquium werden onder meer vernieuwende lespraktijken besproken en suggesties gedaan voor gezamenlijk beleid. Zowel NVT-lesgevers van alle onderwijsvormen, schooldirecties, lesgevers aan lerarenopleidingen als inspecteurs en beleidsmedewerkers woonden het colloquium bij. Betrokkenen van de verschillende gebieden gingen met elkaar in gesprek en bespraken hoe ze in de toekomst meer kunnen samenwerken en van elkaar kunnen leren.

Het colloquium heeft geleid tot een Protocol van Overeenstemming dat op 20 maart 2017 in Maastricht is ondertekend. Hierin engageren de grensregio's en de Taalunie zich om samen te werken rondom een aantal thema's:

1. Het uitbouwen van een doorlopende leerlijn Nederlands als buurtaal.
2. Het ondersteunen van de deskundigheidsbevordering van lesgevers.

3. Bewerkstelligen van de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt.
4. Bevorderen van grensoverschrijdende samenwerking en uitwisseling.

De Taalunie kan hiermee beter en gericht inspelen op de behoeften van de buurregio's. De aandachtspunten maken het mogelijk om gericht programma's te laten ontwikkelen, waaruit de regio's kunnen halen wat zij nodig hebben en waarmee ze eventueel gemeenschappelijk aan de slag kunnen.

5.6 Overige onderwerpen

Europees referentiekader Literair Vertalen

In 2016 het Framework PETRA-E Framework for the Education and Training of Literary Translators (in het Nederlands de Leerlijn Literair Vertalen) in negen talen beschikbaar gekomen, een uniek hulpmiddel voor literair vertalers om inzicht te krijgen in hun competenties en opleidingsbehoeften. Zie: <http://petra-educationframework.eu/>. Het referentiekader is

ontwikkeld door PETRA-E, een internationaal netwerk van instellingen die zich bezighouden met de opleiding van vertalers. Het referentiekader, met acht competenties, biedt vertaalopleiders een handvat om hun programma's op maat in te richten en af te stemmen op de vaardigheden die een vertaler nodig heeft, afhankelijk van taal, publiek en soort literair werk.

Tegelijk met het referentiekader kwam ook een nieuwe website beschikbaar, met een database met bijna alle programma's en cursussen literair vertalen in Europa. Zie: <http://petra-education.eu/course/>.

De Taalunie ontwikkelde dit Europese referentiekader samen met zeven Europese partners om zo de samenwerking tussen Europese opleidingen voor literair vertalen te stimuleren. De Europese Unie ondersteunde het project met een Erasmus+-subsidie.

Nieuwe focus Expertisecentrum Literair Vertalen

Op 26 mei 2016 hebben Taalunie, KU Leuven en Universiteit Utrecht tijdens een feestelijke bijeenkomst

in het Utrechtse Academiegebouw een samenwerkingsovereenkomst ondertekend voor het Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV). Hiermee werken deze instellingen, samen met het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren, ook in de komende jaren verder aan de kwaliteit van vertalingen in en uit het Nederlands. In de nieuwe beleidsperiode gaat het ELV zich meer richten op het faciliteren van anderen en het delen van de opgebouwde kennis en expertise en minder op het zelf direct opleiden van vertalers.

Bij de doelgroepen, zoals vertalers en vertaalopleidingen, bleek behoefte aan een expertisecentrum in de letterlijke zin van het woord, dat kennis verzamelt, ontwikkelt en verspreidt, toegespitst op de vragen en behoeften van bovengenoemde partijen. Een andere belangrijk zwaartepunt is online onderwijs. De mogelijkheden worden verder verkend en ontwikkeld, zodat een veel grotere groep vertalers en opleiders kan worden bereikt. Bestaande succesvolle en nog steeds noodzakelijke activiteiten gaan gewoon door, zoals mentoraten en de ondersteuning van vertaalateliers op locatie.

Literair vertalers zijn evenwichtskunstenaars. Met zeven Europese partners ontwikkelt de Taalunie een Europees referentiekader Literair Vertalen, beschikbaar in negen talen, juni 2016.

Bijlage 1 Samenstelling organen van de Taalunie in 2016

Comité van Ministers

- Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel (voorzitter)
- Jet Bussemaker, Nederlands minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- Hilde Crevits, Vlaams minister van Onderwijs
- Sander Dekker, Nederlands staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- Waarnemend lid namens Suriname: Robert Peneux, minister van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur, bij afwezigheid vertegenwoordigd door Lucretia Redan, zaakgelastigde van de Surinaamse ambassade in Nederland

Interparlementaire Commissie

Vlaamse delegatie

- Wilfried Vandaele (N-VA), vicevoorzitter
- Johan Verstreken (CD&V), vast lid van het Bureau
- Lionel Bajart (Open Vld)
- Bart Caron (Groen)
- Cathy Coudyser (N-VA)
- Jo De Ro (Open Vld)
- Yamila Idrissi (sp.a)
- Ward Kennes (CD&V)
- Kathleen Krekels (N-VA)
- Katia Segers (sp.a)
- Manuela Van Werde (N-VA)

Nederlandse delegatie

- Martin Bosma (PVV), voorzitter
- Helmi Huijbregts-Schiedon (VVD), vast lid van het Bureau
- Pieter Duisenberg (VVD)
- Arda Gerkens (SP)
- Lutz Jacobi (PvdA)

- Roald van der Linde (VVD)
- Marit Majj (PvdA)
- Paul van Meenen (D66)
- Karin Straus (VVD)
- [2 vacatures]

Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren

- Reinhild Vandekerckhove (voorzitter)
- Kete Kervezee (vicevoorzitter)
- An De Moor
- Eric Eljon
- Jane Fenoulhet
- Leo Lentz
- Frans Meijman
- Marco de Niet
- Annette Roeters (per 10 juni 2016)
- Ronald Soetaert
- Kris Van den Branden
- Bart Vandesompele

Bijlage 2 Publicaties en lezingen van medewerkers

9-3 - PETRA-E referentiekader en project en Expertisecentrum Literair Vertalen *Nieuwe stijl* - MediterraNed, Salamanca - Karlijn Waterman

11-3 - Gastcollege cursus Taalbeleid - Universiteit Utrecht, Utrecht - Folkert de Vriend

23-3 - Openingslezing en afsluiting bijeenkomst LARA (Lingua Receptiva), Den Haag – Mieke Smits

7-4 – Openingslezing en afsluiting expertbijeenkomst Meertaligheid, Roosendaal – Mieke Smits

19-4 - Digitale materialen voor het Nederlands - ELRC-workshop (European Language Resource Coordination), Den Haag - Kevin De Coninck

26-4 - Werking van de Taalunie - Studenten bacheloropleiding International Studies Universiteit Leiden, Den Haag - Kevin De Coninck

13-5 - Positionpaper Luistertaal - ReSET-meeting (Regions, Skills, Education and Training) van vleva (Vlaams-Europees Verbindingsagentschap), Brussel - Kevin De Coninck

19-5 - Openingstoespraak - Colloquium van doctorandi en habilitandi in de neerlandistiek in Centraal-Europa, Docentenplatform Comenius, Katholieke Universiteit Lublin, Polen - Ingrid Degraeve

26-5 - Referent presentaties eindwerken - Vak “De meertalige samenleving: beleid en praktijk” in de opleiding Nederlands als Tweede Taal van de Universiteit van Amsterdam. - Kevin De Coninck

26-5 - The Dutch Language Union - Symposium on Language Resources: Exploring New Areas of Collaboration, Johannesburg, Zuid-Afrika - Folkert de Vriend

27-5 - Publicatie Positionpaper (medeauteur), Den Haag - Mieke Smits

3-6 - PETRA-E referentiekader en netwerk - CEATL General Assembly, (Conseil Européen des Associations de Traducteurs Littéraires), Barcelona - Karlijn Waterman

10-6 - PETRA-E Framework en Network - Annual meeting van RECIT (Réseau Européen des Centres Internationaux de Traducteurs littéraires), Ventspils (Letland) - Karlijn Waterman

15-6 – Onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw – Openingslezing rondetafelbijeenkomst Nederlandse Taalunie, Mechelen – Steven Vanhooren

- 29-6 - Dagvoorzitter bijeenkomst hogeschoolbestuurders en taalcoördinatoren, Antwerpen - Mieke Smits
- 29-6 - Openingstoespraak - Conferentie voor neerlandici in VK en Ierland, Docentenplatform ALCS, UCD Belfield Campus, Dublin, Ierland - Ingrid Degraeve
- 9-7 - Presentatie 'Taalinfrastructuur Nederlands' - Bezoekersprogramma taalinfrastructuur, Paramaribo - Karlijn Waterman
- 13-7 - Werking van de Taalunie - Studenten Lage Landenreis van University of California in Berkeley, Den Haag. - Kevin De Coninck
- 1-8 - De Taal van Europa Anno 2016 - Ons Erfdeel - Karlijn Waterman en Gea Schelhaas
- 8-8 - Openingstoespraak - Taalunie Zomercursus Nederlands, Gent - Ingrid Degraeve
- 1-9 - Publication on PETRA-E - EFNIL Conference, Helsinki - Karlijn Waterman
- 8-9 - De Nederlandse Taalunie: van subsidiegever naar financier – Bestuursvergadering Stichting Conferentie Onderwijs Nederlands (HSN), Utrecht – Steven Vanhooren
- 26-9 - Openingslezing Debat Meertaligheid, Brussel (vlevo) – Mieke Smits
- 28-9 Lezen en schrijven in de 21ste eeuw – Conferentie Begrijpend Lezen, Rotterdam – Steven Vanhooren
- 6-10 - Strategic Partnerships – Nuffic- dag voor coördinatoren nieuwe Strategic Partnerships, Utrecht - Karlijn Waterman
- 12-10 - Geschiedenis van het Nederlands - Feest in de Rederijkerskamer van de Davidsfonds Academie, Mechelen - Kevin De Coninck
- 13-10 - Samenwerking tussen de Taalunie en het vernieuwde Instituut voor de Nederlandse Taal - Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (KANTL), Gent - Kevin De Coninck
- 14-10 - Termraad Nederlands - Translating Europe Workshop over terminologiescripties en –stages, - Folkert de Vriend
- 26-10 - Opening en sluiting expertbijeenkomst Meertaligheid, Antwerpen - Mieke Smits
- 26-10 – Rol, positie en inhoud van het onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw – Openingslezing rondetafelconferentie Nederlandse Taalunie, Antwerpen – Steven Vanhooren
- 1-11 - Nederlandse Taalunie - English and Foreign Languages University in Hyderabad, India - Ingrid Degraeve
- 9-11 - Virtuele presentatie - Journée d'Etude van het Departement Vertalen aan de Aristoteles Universiteit, Thessaloniki - Karlijn Waterman

10-11 - Netwerk Begrijpelijke Overheid - Startbijeenkomst netwerk, Utrecht - Johan Van Hoorde

14-11 (t/m 15-2-2017) - Gastdocentschap 'Nederlands in Europese context', onderdeel mastercursus Interculturele Communicatie, Utrecht – Mieke Smits

18-11 – Openingstoespraak – Conferentie Onderwijs Nederlands (HSN), Gent – Steven Vanhooren

19-11 - Online portaal NVT en Neerlandistiek - Grenslandencolloquium Nederlands als buurtaal, Luik - Ingrid Degraeve

24-11 - Gastcollege taalbeleid voor het Nederlands - Vak "Bestuur en management van talige diversiteit", Communicatie- en Informatiewetenschappen Universiteit Utrecht, Utrecht - Kevin De Coninck

1-12 - Integratie van literair vertalen en taalverwerving - Vaktaal 3/4 - Ingrid Degraeve

8-12 - Toelichting betrokkenheid Taalunie bij tentoonstelling - Krijg jij het inZICHT?, MuZIEum, Nijmegen - Kevin De Coninck

Colofon

Jaarverslag 2016

Illustraties: Mark van Abkoude, Jenny van Bremen – Boom, Christophe Vander Eecken, Michel Groen en Ronald van der Heide.

© 2017 Nederlandse Taalunie

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photocopy, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Telefoon

+ 31 (0)70 – 346 95 48

E-mail

info@taalunie.org

Bezoekadres

Paleisstraat 9

2514 JA Den Haag

Nederland